

PROPHETIA DANIELIS

PARS PRIOR

[I, 1 — VI, 28.]

HISTORIA DANIELIS

1. CAP. I, 1-21 : DANIEL APUD REGEM BABYLONIS EDUCATUR. — *Introductio historica* [1, 1, 2]. *Daniel et ejus socii Israelis traditiones quoad cibos fideliter servant* [3-8]. *Deus mirabilia pro eis efficit* [9-16]. *De eorum sapientia et dotibus* [17-21].

- 1 NNO tertio regni Joakim, regis Juda, venit Nabuchodonosor, rex Babylonis, in Jerusalem, et obsedit eam; et tradidit Dominus in manu ejus Joakim, regem Juda, et partem vasorum domus Dei: et asportavit ea in terram Sennaar in domum dei sui, et vasa intulit in domum thesauri dei sui.
- 3 Et ait rex Asphenez, praeposito eunuchorum, ut introduceret de filiis Israel, et de semine regio et tyrannorum, pueros in quibus nulla esset macula, decoros forma, et eruditos omni sapientia, cautos scientia, et doctos disciplina, et qui possent stare in palatio regis, ut doceret eos litteras et linguam Chaldaeorum. Et constituit eis rex annonam per singulos dies de cibis suis, et de vino unde bibebat ipse, ut enutriti tribus annis, postea starent in conspectu regis. Fuerunt ergo inter eos de filiis Juda, Daniel, Ananias, Misael, et Azariae, Abdenago. Proposuit autem Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa regis, neque de vino potus ejus, et rogavit eunuchorum praepositum ne contaminaretur.
- 9 Dedit autem Deus Danieli gratiam et misericordiam in conspectu principis eunuchorum. Et ait princeps eunuchorum ad Danielelem: Timeo ego dominum meum regem, qui constituit vobis cibum et potum; qui si viderit vultus vestros macilentiores

prae ceteris adolescentibus coevis vestris, condemnabit caput meum regi. Et dixit Daniel ad Malasar, quem constituerat princeps eunuchorum super Danielelem, Ananiam, Misaelem et Azariam: Tenta nos, obsecro, servos tuos, diebus decem, et dentur nobis legumina ad vescendum, et aqua ad bibendum; et contemplare vultus nostros, et vultus puerorum qui vescuntur cibo regio; et sicut videris, facies cum servis tuis. Qui, audito sermone hujuscemodi, tentavit eos diebus decem. Post dies autem decem, apparuerunt vultus eorum meliores et corpulentiores prae omnibus pueris qui vescebantur cibo regio. Porro Malasar tollebat cibaria et vinum potus eorum, dabatque eis legumina.

Pueris autem his dedit Deus scientiam et disciplinam, in omni libro et sapientia; Daniel autem intelligitiam omnium visionum et somniorum. Completis itaque diebus, post quos dixerat rex ut introducerentur, introduxit eos praepositus eunuchorum in conspectu Nabuchodonosor. Cumque eis locutus fuisset rex, non sunt inventi tales de universis, ut Daniel, Ananias, Misael et Azarias; et steterunt in conspectu regis. Et omne verbum sapientiae et intellectus, quod sciscitatus est ab eis rex, invenit in eis decuplum, super cunctos ariolos et magos qui erant in universo regno ejus.

Fuit autem Daniel usque ad annum primum Cyri regis.

1. — 1) IV Reg. 24, 1, 2; II Par. 36, 6. — 2) Partem... Dei, IV Reg. 24, 13; II Par. 36, 7, 10; Dan. 5, 2. — 6) Daniel, Ez. 14, 20; 28, 3. Ananias... Azarias, Dan. 2, 17; 3, 88; I Mach.

2, 50. — 7) Baltassar, Dan. 2, 26; 4, 5, 6, 15; 5, 12; 10, 1. — 8) Lev. 3, 17; 7, 27; 11, 2-15; 20, 25. — 17) Dan. 5, 11.

2. CAP. II, 1-49 : SOMNIUM NABUCHODONOSOR DE STATUA GIGANTEA. — *Nabuchodonosor rex somnium videt et mortem sapientibus minatur* [II, 1-11]. *Daniel et ejus socii Deum orant* [12-18]. *Daniel, de somnio a Deo eductus, ad regem ingreditur* [19-28], *visionis dat narrationem* [29-36] *et interpretationem* [37-45], *atque a Nabuchodonosor exaltatur* [46-49].

- 2 In anno secundo regni Nabuchodonosor, vidit Nabuchodonosor somnium, et conterritus est spiritus ejus, et somnium ejus fugit ab eo. Praecepit autem rex ut convocarentur arioli, et magi, et malefici, et Chaldaei, ut indicarent regi somnia sua. Qui cum venissent, steterunt coram rege.
- 3 Et dixit ad eos rex: Vidi somnium, et mente confusus ignoro quid viderim.
- 4 Responderuntque Chaldaei regi syriace: Rex, in sempiternum vive! Dic somnium servis tuis, et interpretationem ejus indicabimus. Et respondens rex ait Chaldaeis: Sermo recessit a me; nisi indicaveritis mihi somnium, et conjecturam ejus, peribitis vos, et domus vestrae publicabuntur.
- 6 Si autem somnium, et conjecturam ejus narraveritis, praemia, et dona, et honorem multum accipietis a me. Somnium igitur, et interpretationem ejus indicate mihi. Responderunt secundo, atque dixerunt: Rex somnium dicat servis suis, et interpretationem illius indicabimus. Respondit rex, et ait: Certe novi quod tempus redimitis, scientes quod recesserit a me sermo. Si ergo somnium non indicaveritis mihi, una est de vobis sententia, quod interpretationem quoque fallacem et deceptione plenam composueritis, ut loquamini mihi, donec tempus pertranseat. Somnium itaque dicite mihi, ut sciam quod interpretationem quoque ejus veram loquamini. Respondentes ergo Chaldaei coram rege, dixerunt: Non est homo super terram, qui sermonem tuum, rex, possit implere; sed neque regum quisquam magnus et potens verbum hujuscemodi sciscitatur ab omni ariolo, et mago, et Chaldaeo.
- 11 Sermo enim, quem tu quaeris, rex, gravis est; nec reperietur quisquam qui indicet illum in conspectu regis, exceptis diis, quorum non est cum hominibus conversatio.
- 12 Quo audito, rex, in furore et in ira magna, praecipit ut perirent omnes sapientes Babylonis. Et egressa sententia, sapientes interficiebantur; quaerebanturque Daniel et socii ejus, ut perirent.
- 14 Tunc Daniel requisivit de lege atque sen-

tentia, ab Arioch, principe militiae regis, qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes Babylonis; et interrogavit eum, qui a rege potestatem acceperat, quam ob causam tam crudelis sententia a facie regis esset egressa. Cum ergo rem indicasset Arioch Danieli, Daniel ingressus rogavit regem ut tempus daret sibi ad solutionem indicandam regi. Et ingressus est domum suam, Ananiaeque et Misaeli et Azariae, sociis suis, indicavit negotium, ut quaerent misericordiam a facie Dei caeli super sacramento isto, et non perirent Daniel et socii ejus cum ceteris sapientibus Babylonis.

Tunc Danieli mysterium per visionem nocte revelatum est; et benedixit Daniel Deum caeli, et locutus ait: Sit nomen Domini benedictum a saeculo et usque in saeculum, quia sapientia et fortitudo ejus sunt! Et ipse mutat tempora et aetates; 21 transfert regna, atque constituit; dat sapientiam sapientibus, et scientiam intelligentibus disciplinam. Ipse revelat profunda et abscondita, et novit in tenebris constituta, et lux cum eo est. Tibi, Deus patrum nostrorum, confiteor, teque laudo, quia sapientiam et fortitudinem dedisti mihi, et nunc ostendisti mihi quae rogavimus te, quia sermonem regis aperuisti nobis.

Post haec Daniel ingressus ad Arioch, quem constituerat rex ut perderet sapientes Babylonis, sic ei locutus est: Sapientes Babylonis ne perdas; introduce me in conspectu regis, et solutionem regi narrabo. Tunc Arioch festinus introduxit Danielelem ad regem, et dixit ei: Inveni hominem de filiis transmirationis Juda, qui solutionem regi annuntiet. Respondit rex, et dixit Danieli, cujus nomen erat Baltassar: Putasne vere potes mihi indicare somnium quod vidi, et interpretationem ejus? Et respondens Daniel coram rege, ait: Mysterium quod rex interrogat, sapientes, magi, arioli et aruspices nequeunt indicare regi. Sed est Deus in caelo revelans mysteria, qui indicavit tibi, rex Nabuchodonosor, quae ventura sunt in

2. — 2) Arioli, Dan. 1, 20. — 13) Daniel... ejus, Dan. 1, 4-7. — 20) S... in saeculum, I Par. 29, 10; Ps. 71, 18; 112, 2; 113, 18. — 23) Sapientiam... mihi, Dan. 1, 17. — 25) Hominem...

Juda, I Esdr. 4, 1; 6, 16, 19, 21; 10, 7, 16; Dan. 6, 13. — 27) Magi... aruspices, Dan. 1, 20; 4, 4; 5, 7. — 28) Quae... temporibus, Dan. 10,

novissimis temporibus. Somnium tuum, et visiones captivus tui in cubili tuo hujusmodi sunt :

- 29 Tu, rex, cogitare cœpisti in strato tuo, quid esset futurum post hæc; et qui revelat mysteria, ostendit tibi quæ ventura sunt. Mihi quoque non in sapientia, quæ est in me plus quam in cunctis viventibus, sacramentum hoc revelatum est; sed ut interpretatio regi manifesta fieret, et cogitationes mentis tuæ scires.
- 31 Tu, rex, videbas, et ecce quasi statua una grandis: statua illa magna, et statura sublimis, stabat contra te, et intuitus ejus erat terribilis. Hujus statuæ caput ex auro optimo erat, pectus autem et brachia de argento, porro venter et femora ex ære, tibiæ autem ferreæ; pedum quædam pars erat ferrea, quædam autem fictilis. Videbas ita, donec abscissus est lapis de monte sine manibus, et percussit statuam in pedibus ejus ferreis et fictilibus, et comminuit eos. Tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, æs, argentum, et aurum, et redacta quasi in favillam æstivæ aræ, quæ rapta sunt vento, nullusque locus inventus est eis; lapis autem, qui percusserat statuam, factus est mons magnus, et implevit universam terram.
- 36 Hoc est somnium; interpretationem quoque ejus dicemus coram te, rex.
- 37 Tu rex regum es; et Deus cæli regnum, et fortitudinem, et imperium, et gloriam dedit tibi; et omnia in quibus habitant filii hominum, et bestię agri; volucres quoque cæli dedit in manu tua, et sub ditione tua universa constituit: tu es ergo caput aureum. Et post te consurget regnum aliud minus te, argenteum, et regnum tertium aliud æreum, quod imperabit universæ terræ. Et regnum quartum erit velut ferrum: quomodo ferrum

comminuit et domat omnia, sic comminuet et conteret omnia hæc. Porro quia vidisti pedum, et digitorum partem testæ figuli, et partem ferream, regnum divisum erit: quod tamen de plantario ferri orietur, secundum quod vidisti ferrum mistum testæ ex luto. Et digitos pedum ex parte ferreos, et ex parte fictiles, ex parte regnum erit solidum, et ex parte contritum. Quod autem vidisti ferrum mistum testæ ex luto, commiscebuntur quidem humano semine; sed non adhærebunt sibi, sicuti ferrum misceri non potest testæ. In diebus autem regnorum illorum, suscitabit Deus cæli regnum quod in æternum non dissipabitur, et regnum ejus alteri populo non tradetur; comminuet autem et consummet universa regna hæc, et ipsum stabit in æternum. Secundum quod vidisti, quod de monte abscissus est lapis sine manibus, et comminuit testam, et ferrum, et æs, et argentum, et aurum, Deus magnus ostendit regi quæ ventura sunt postea; et verum est somnium, et fidelis interpretatio ejus.

Tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam, et Daniele adoravit; et hostias et incensum præcepit ut sacrificarent ei. Loquens ergo rex, ait Danieli: Vere Deus vester Deus deorum est, et Dominus regum, et revelans mysteria, quoniam tu potuisti aperire hoc sacramentum. Tunc rex Daniele in sublime extulit, et munera multa et magna dedit ei; et constituit eum principem super omnes provincias Babylonis, et præfectum magistratum super cunctos sapientes Babylonis. Daniel autem postulavit a rege, et constituit super opera provinciæ Babylonis Sidrach, Misach et Abdenago; ipse autem Daniel erat in foribus regis.

3. CAP. III, 1-97: ANANIAS, MISAEL ET AZARIAS IN FORNACE. — Nabuchodonosor statuam erigit et eam adorari jubet [III, 1-7]. Socii Danielis obsequia divina statuæ præstare renuunt, apud regem accusantur [8-12] et in fornacem ignis proficiuntur [13-23], ubi tamen illæsi servantur et Domino benedicunt [24, 25]. Azarias Dei judicium justa proficitur [26-33] et Deum rogat ut promissionum patrum recordatus populo suo indulgeat [34-38] et servorum suorum preces exaudiat [39-45]. Angelus Domini in fornacem descendit [46-50]. Tres socii Deum laudant [51-56], et creaturas celestes [57-61], mundi elementa [62, 63], naturam [64-78], animalia [79-81] hominesque hortantur ad Domini magnitudinem prædicandam [82-88], quia ipse servos suos a morte liberavit [88b-90]. Rex Deum verum laudat, et tres juvenes in majorem ordinem promovet [91-97].

3 Nabuchodonosor rex fecit statuam auream, altitudine cubitorum sexaginta, lati-

tudine cubitorum sex, et statuit eam in campo Dura, provinciæ Babylonis. Itaque

14. — 37) Dan. 5, 18. — 44) Dan. 7, 14, 18, 27; Luc. 1, 32, 33; Hebr. 1, 8; Apoc. 11, 15. — 48) Constituit... Babylonis, Dan. 3, 1, 12, 97.

Præfectum... Babylonis, Dan. 5, 11. — 49) Daniel... Abdenago, Dan. 3, 12.

Nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas, magistratus, et judices, duces, et tyrannos, et præfectos, omnesque principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuæ quam exererat Nabuchodonosor rex. Tunc congregati sunt satrapæ, magistratus, et judices, duces, et tyranni, et optimates qui erant in potestatis constituti, et universi principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuæ quam exererat Nabuchodonosor rex. Stabant autem in conspectu statuæ quam posuerat Nabuchodonosor rex; et præco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, et linguis: In hora qua audieritis sonitum tubæ, et fistulæ, et citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphonie, et universi generis musicorum, cadentes adorate statuam auream quam constituit Nabuchodonosor rex. Si quis autem non prostratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Post hæc igitur, statim ut audierunt omnes populi sonitum tubæ, fistulæ, et citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphonie, et omnis generis musicorum, cadentes omnes populi, tribus, et linguæ, adoraverunt statuam auream quam constituerat Nabuchodonosor rex.

8 Statimque in ipso tempore accedentes viri Chaldæi accusaverunt Judæos, dixeruntque Nabuchodonosor regi: Rex, in æternum vive! Tu, rex, posuisti decretum, ut omnis homo qui audierit sonitum tubæ, fistulæ, et citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphonie, et universi generis musicorum, prosternat se, et adoret statuam auream; si quis autem non procidens adoraverit, mittatur in fornacem ignis ardentis. Sunt ergo viri Judæi, quos constituisti super opera regionis Babylonis, Sidrach, Misach et Abdenago; viri isti contempserunt, rex, decretum tuum, deos tuos non colunt, et statuam auream, quam erexisti, non adorant.

13 Tunc Nabuchodonosor, in furore et in ira, præcepit ut adducerentur Sidrach,

26 Benedictus es, Domine, Deus patrum nostrorum, et laudabile et gloriosum nomen tuum in sæcula: quia justus es in omnibus quæ fecisti nobis, et universa opera tua vera, et viæ tuæ rectæ, et omnia judicia tua vera.

28 Judicia enim vera fecisti juxta omnia quæ induxisti super nos, et super civitatem sanctam patrum nostrorum, Jerusalem, quia in veritate et in judicio induxisti omnia hæc, propter peccata nostra.

Misach et Abdenago, qui confestim adducti sunt in conspectu regis. Pronuntiansque Nabuchodonosor rex, ait eis: Verene, Sidrach, Misach et Abdenago, deos meos non colitis, et statuam auream, quam constitui, non adoratis? Nunc ergo si estis parati, quacumque hora audieritis sonitum tubæ, fistulæ, citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphonie, omnisque generis musicorum, prosternite vos, et adorate statuam quam feci. Quod si non adoraveritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis. Et quis est Deus qui eripiet vos de manu mea? Respondentes Sidrach, Misach et Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonosor: Non oportet nos de hac re respondere tibi; ecce enim Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, et de manibus tuis, o rex, liberare. Quod si noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, et statuam auream, quam erexisti, non adoramus.

Tunc Nabuchodonosor repletus est furore, et aspectus faciei illius immutatus est super Sidrach, Misach et Abdenago; et præcepit ut succenderetur fornax septuplum quam succendi consueverat. Et viris fortissimis de exercitu suo jussit, ut ligatis pedibus Sidrach, Misach, et Abdenago, mitterent eos in fornacem ignis ardentis. Et confestim viri illi vincti, cum braccis suis, et tiaris, et calceamentis, et vestibus, missi sunt in medium fornacis ignis ardentis; nam jussio regis urgebat. Fornax autem succensa erat nimis; porro viros illos, qui miserant Sidrach, Misach et Abdenago, interfecit flamma ignis. Viri autem hi tres, id est, Sidrach, Misach et Abdenago, ceciderunt in medio camino ignis ardentis, colligati.

Quæ sequuntur in hebræis voluminibus non reperi.

Et ambulabant in medio flammæ, laudantes Deum, et benedicentes Domino. Stans autem Azarias oravit sic, aperiensque os suum in medio ignis, ait:

3. — 4) Populis... linguis, Dan. 5, 19; 6, 25; 7, 14. — 12) Quos... Babylonis, Dan. 2, 49. — 27) Quia... nobis, I Esdr. 9, 15; II Esdr. 9, 33;

- 29 Peccavimus enim, et inique egimus recedentes a te,
et deliquimus in omnibus;
30 et praecepta tua non audivimus,
nec observavimus,
nec fecimus sicut praeceperas nobis,
ut bene nobis esset.
- 31 Omnia ergo quae induxisti super nos,
et universa quae fecisti nobis,
in vero iudicio fecisti;
32 et tradidisti nos in manibus inimicorum nostrorum iniquorum,
et pessimorum, praevaricatorumque,
et regi injusto et pessimo ultra omnem terram.
- 33 Et nunc non possumus aperire os;
confusio et opprobrium facti sumus servis tuis
et his qui colunt te.
- 34 Ne, quæsumus, tradas nos in perpetuum propter nomen tuum,
et ne dissipas testamentum tuum;
35 neque auferas misericordiam tuam a nobis,
propter Abraham, dilectum tuum,
et Isaac, servum tuum,
et Israel, sanctum tuum,
36 quibus locutus es pollicens quod multiplicares semen eorum
sicut stellas caeli,
et sicut arenam quae est in littore maris;
37 quia, Domine, imminuti sumus plus quam omnes gentes,
sumusque humiles in universa terra hodie
propter peccata nostra.
- 38 Et non est in tempore hoc princeps, et dux, et propheta,
neque holocaustum, neque sacrificium,
neque oblatio, neque incensum,
neque locus primitiarum contra te,
39 ut possimus invenire misericordiam tuam.
Sed in animo contrito, et spiritu humilitatis suscipiamur;
40 sicut in holocausto arietum, et taurorum,
et sicut in millibus agnorum pinguium,
sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi,
quoniam non est confusio confidentibus in te.
- 41 Et nunc sequimur te in toto corde;
et timemus te, et quærimus faciem tuam.
- 42 Ne confundas nos,
sed fac nobiscum juxta mansuetudinem tuam,
et secundum multitudinem misericordiae tuae.
- 43 Et erue nos in mirabilibus tuis,
et da gloriam nomini tuo, Domine;
44 et confundantur omnes qui ostendunt servis tuis mala,
confundantur in omni potentia tua,
et robor eorum conteratur;
45 et sciant quia tu es Dominus Deus solus,
et gloriosus super orbem terrarum.
- 46 Et non cessabant qui miserant eos mi-
nistri regis succendere fornacem, naphtha,
47 et stuppa, et pice, et malleolis; et effun-
debat flamma super fornacem cubitis
48 quadraginta novem, et erupit, et incen-

Dan. 9, 14. — 29) Dan. 9, 5, 8, 15. — 33) Dan. 9, 16. — 34) *Propter nomen tuum*, Dan. 9, 19. — 36) Gen. 15, 5. — 37) Deut. 28, 62; Jer. 42, 2;

dit quos reperit juxta fornacem de Chal-
daeis.
Angelus autem Domini descendit cum 49
Azaria, et sociis ejus, in fornacem; et ex-
cussit flammam ignis de fornace, et fecit 50

medium fornacis quasi ventum roris flantem; et non tetigit eos omnino ignis, neque contristavit, nec quidquam molestiae intulit.

Tunc hi tres quasi ex uno ore laudabant, 51
et glorificabant, et benedicebant Deum in
fornace, dicentes :

- 52 Benedictus es, Domine, Deus patrum nostrorum;
et laudabilis, et gloriosus, et superexaltatus in saecula;
et benedictum nomen gloriae tuae sanctum,
et laudabile, et superexaltatum in omnibus saeculis.
- 53 Benedictus es in templo sancto gloriae tuae,
et superlaudabilis et supergloriosus in saecula.
- 54 Benedictus es in throno regni tui,
et superlaudabilis et superexaltatus in saecula.
- 55 Benedictus es, qui intueris abyssos, et sedes super cherubim;
et laudabilis, et superexaltatus in saecula.
- 56 Benedictus es in firmamento caeli,
et laudabilis et gloriosus in saecula.
- 57 Benedicite, omnia opera Domini, Domino;
laudate et superexaltate eum in saecula.
- 58 Benedicite, angeli Domini, Domino;
laudate et superexaltate eum in saecula.
- 59 Benedicite, caeli, Domino;
laudate et superexaltate eum in saecula.
- 60 Benedicite, aquae omnes quae super caelos sunt, Domino,
laudate et superexaltate eum in saecula.
- 61 Benedicite, omnes virtutes Domini, Domino;
laudate et superexaltate eum in saecula.
- 62 Benedicite, sol et luna, Domino;
laudate et superexaltate eum in saecula.
- 63 Benedicite, stellae caeli, Domino;
laudate et superexaltate eum in saecula.
- 64 Benedicite, omnis imber et ros, Domino;
laudate et superexaltate eum in saecula.
- 65 Benedicite, omnes spiritus Dei, Domino;
laudate et superexaltate eum in saecula.
- 66 Benedicite, ignis et aestus, Domino;
laudate et superexaltate eum in saecula.
- 67 Benedicite, frigus et aestus, Domino;
laudate et superexaltate eum in saecula.
- 68 Benedicite, rores et pruina, Domino;
laudate et superexaltate eum in saecula.
- 69 Benedicite, gelu et frigus, Domino;
laudate et superexaltate eum in saecula.
- 70 Benedicite, glacies et nives, Domino;
laudate et superexaltate eum in saecula.
- 71 Benedicite, noctes et dies, Domino;
laudate et superexaltate eum in saecula.
- 72 Benedicite, lux et tenebrae, Domino;
laudate et superexaltate eum in saecula.
- 73 Benedicite, fulgura et nubes, Domino;
laudate et superexaltate eum in saecula.
- 74 Benedicat terra Dominum;
laudet et superexaltet eum in saecula.

55) *Sedes super cherubim*, Ps. 79, 2; 98, 1; 148, 4. — 61) Ps. 102, 27; 148, 2. — 62) Ps. 148, 3. — 67) Ps. 148, 3. — 75) Ps. 148, 9; Is. 144, 10. — 58) Ps. 102, 20; 148, 2. — 59) Ps.

- 75 Benedicite, montes et colles, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
- 76 Benedicite, universa germinantia in terra, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
- 77 Benedicite, fontes, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
- 78 Benedicite, maria et flumina, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
- 79 Benedicite, cete, et omnia quæ moventur in aquis, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
- 80 Benedicite, omnes volucres cæli, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
- 81 Benedicite, omnes bestię et pecora, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
- 82 Benedicite, filii hominum, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
- 83 Benedicat Israel Dominum;
laudat et superexaltet eum in sæcula.
- 84 Benedicite, sacerdotes Domini, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
- 85 Benedicite, servi Domini, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
- 86 Benedicite, spiritus et animæ iustorum, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
- 87 Benedicite, sancti et humiles corde, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
- 88 Benedicite, Anania, Azaria, Misach, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula;
quia eruit nos de inferno,
et salvos fecit de manu mortis;
et liberavit nos de medio ardentis flammæ,
et de medio ignis eruit nos.
- 89 Confitemini Domino, quoniam bonus,
quoniam in sæculum misericordia ejus.
- 90 Benedicite, omnes religiosi, Domino, Deo deorum;
laudate et confitemini ei,
quia in omnia sæcula misericordia ejus.

Hucusque in Hebræo non habetur; et quæ posuimus, de Theodotionis editione translata sunt.

- 91 Tunc Nabuchodonosor rex obstupuit; et surrexit prope, et ait optimatibus suis: Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? Qui respondentes regi, dixerunt: Vere, rex. Respondit, et ait: Ecce ego video quatuor viros solutos, et ambulantes in medio ignis, et nihil corruptionis in eis est, et species quarti similis filio Dei.
- 92 Tunc accessit Nabuchodonosor ad ostium fornacis ignis ardentis, et ait: Sidrach, Misach et Abdenago, servi Dei excelsi, egredimini, et venite. Statimque egressi sunt Sidrach, Misach et Abdenago de medio ignis; et congregati satrapæ, et

magistratus, et iudices, et potentes regis, contemplabantur viros illos, quoniam nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum, et capillus capitis eorum non esset adustus, et sarabala eorum non fuissent immutata, et odor ignis non transisset per eos.

Et erumpens Nabuchodonosor, ait: 95 Benedictus Deus eorum, Sidrach, videlicet, Misach et Abdenago, qui misit angelum suum, et eruit servos suos, qui crederunt in eum, et verbum regis immutaverunt, et tradiderunt corpora sua ne servirent, et ne adorarent omnem deum, excepto Deo suo! A me ergo positum est hoc decretum: Ut omnis populus, tribus et lingua, quæcumque locuta fuerit blasphemiam contra Deum Sidrach, Misach

44, 23; 49, 13; 55, 12. — 78) Ps. 68, 35. — 80) Ps. 148, 10. — 82) Ps. 148, 11, 12. — 89) Ps. 105, 1;

I Mach. 4, 24. — 94) Quoniam... eorum, Hebr.

et Abdenago, despereat, et domus ejus vastetur; neque enim est alius Deus qui possit ita salvare.

Tunc rex promovit Sidrach, Misach et 97 Abdenago in provincia Babylonis.

4. CAP. III, 98 — IV, 34: SOMNIUM DE ARBORE EXCELSA. — *Rex ad Dei magnitudinem extollendam populo suo scribit [III, 98-100] et somnium alterum [IV, 1-15] a Daniele interpretatum narrat [16-24]. Somnium adimpletur: rex dementia affectus [25-30] sanatur et gratias Deo agit [31-34].*

- 98 Nabuchodonosor rex, omnibus populis, gentibus et linguis, qui habitant in universa terra; pax vobis multiplicetur.
- 99 Signa et mirabilia fecit apud me Deus excelsus. Placuit ergo mihi prædicare 100 signa ejus, quia magna sunt; et mirabilia ejus, quia fortia; et regnum ejus regnum sempiternum, et potestas ejus in generationem et generationem.
4. Ego, Nabuchodonosor, quietus eram in domo mea, et florens in palatio meo: 2 somnium vidi, quod perterritum me; et cogitationes meæ in strato meo, et visiones capitis mei, conturbaverunt me. Et per me propositum est decretum ut introducerentur in conspectu meo cuncti sapientes Babylonis, et ut solutionem somnii 4 indicarent mihi. Tunc ingrediebantur arioli, magi, Chaldæi et aruspices; et somnium narraui in conspectu eorum, et solutionem ejus non indicaverunt mihi; 5 donec collega ingressus est in conspectu meo Daniel, cui nomen Baltassar, secundum nomen dei mei, qui habet spiritum deorum sanctorum in semetipso. Et 6 somnium coram ipso locutus sum. Baltassar, princeps ariolorum, quoniam ego scio quod spiritum sanctorum deorum habeas in te, et omne sacramentum non est impossibile tibi, visiones somniorum meorum, quas vidi, et solutionem earum narra.
- 7 Visio capitis mei in cubili meo: Videbam, et ecce arbor in medio terræ, et altitudo ejus nimia. Magna arbor, et fortis, et proceritas ejus contingens cælum; aspectus illius erat usque ad terminos universæ 8 terræ. Folia ejus pulcherrima, et fructus ejus nimius, et esca universorum in ea. Subter eam habitabant animalia et bestię, et in ramis ejus conversabantur volucres cæli, et ex ea vescebatur omnis caro.
- 10 Videbam in visione capitis mei super stratum meum; et ecce vigil, et sanctus, de 11 cælo descendit, clamavit fortiter, et sic ait: Succidite arborem, et præcidite ramos ejus, excutite folia ejus, et dispergite fructus ejus; fugiant bestię quæ subter eam 12 sunt, et volucres de ramis ejus. Verum-

tamen germen radicem ejus in terra sinite, et alligetur vinculo ferreo et aëro in herbis quæ foris sunt, et rore cæli tingatur, et cum feris pars ejus in herba terræ. Cor ejus ab humano commutetur, et cor 13 feræ detur ei, et septem tempora mutantur super eum. In sententia vigillum decretum est, et sermo sanctorum, et petitio; donec cognoscant viventes quoniam dominatur Excelsus in regno hominum, et cumque voluerit, dabit illud, et humillimum hominem constituet super eum. Hoc somnium vidi, ego Nabuchodonosor 15 rex. Tu ergo, Baltassar, interpretationem narra festinus: quia omnes sapientes regni mei non queunt solutionem edicere mihi; tu autem potes, quia spiritus deorum sanctorum in te est.

Tunc Daniel, cujus nomen Baltassar, 16 cœpit intra semetipsum tacitus cogitare quasi una hora; et cogitationes ejus conturbabant eum. Respondens autem rex ait: Baltassar, somnium et interpretatio ejus non conturbent te. Respondit Baltassar, et dixit: Domine mi, somnium his qui te oderunt, et interpretatio ejus hostibus tuis sit. Arborem quam vidisti sublimem 17 atque robustam, cujus altitudo pertingit ad cælum, et aspectus illius in omnem terram; et rami ejus pulcherrimi, et fructus ejus nimius, et esca omnium in ea; subter eam habitantes bestię agri, et in ramis ejus commorantes aves cæli: tu 19 es, rex, qui magnificatus es, et invaluisti; et magnitudo tua crevit, et pervenit usque ad cælum, et potestas tua in terminos universæ terræ. Quod autem vidit rex 20 vigilem et sanctum descendere de cælo, et dicere: Succidite arborem, et dissipate illam, attamen germen radicem ejus in terræ dimittite; et vinciatu ferro et aëre in herbis foris, et rore cæli conspergatur, et cum feris sit pabulum ejus, donec septem tempora mutantur super eum: hæc est interpretatio sententiæ Altissimi, 21 quæ pervenit super dominum meum regem. Ejicient te ab hominibus, et cum bestiis 22 ferisque erit habitatio tua; et fœnum, ut

11, 34. — 97) Dan. 2, 48, 49. — 99) Dan. 6, 27. — 100) Dan. 4, 31.

4. — 3) Dan. 2, 2. — 5) Daniel... Baltassar,

Dan. 1, 7. Qui... in semetipso, Dan. 2, 11; 5, 11. — 6) Sacramentum, Dan. 2, 18. — 14) Excelsus, Dan. 3, 93, 99. — 22) Dan. 5, 21. —

bos, comedes, et rore cæli infunderis; septem quoque tempora mutabuntur super te, donec scias quod dominetur Excelsus super regnum hominum, et cuicumque voluerit det illud. Quod autem præcepit ut relinqueretur germen radicum ejus, id est arboris, regnum tuum tibi manebit, postquam cognoveris potestatem esse cælestem. Quamobrem, rex, consilium meum placeat tibi; et peccata tua eleemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum: forsitan ignoscet delictis tuis.

25 Omnia hæc venerunt super Nabuchodonosor regem. Post finem mensium duodecim, in aula Babylonis deambulabat.

27 Responditque rex, et ait: Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, et in gloria decoris mei? Cumque sermo adhuc esset in ore regis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur, Nabuchodonosor rex: Regnum tuum transibit a te, et ab hominibus ejicient te, et cum bestiis et feris erit habitatio tua; fenum quasi bos comedes, et septem tempora mutabuntur super te, donec scias quod dominetur Excelsus in regno hominum, et cuicumque voluerit det illud. Eadem hora sermo completus est

5. CAP. V, 1-30: CONVIVIUM BALTASSAR. — *Baltassar convivium grande faciente [V, 1-4], convivis apparent digiti in superficie parietis scribentes [5, 6]. Daniel vocatus [7-16] scripturam legit et ejus interpretationem indicat [17-28]. Occiditur Baltassar [29, 30].*

5 Baltassar rex fecit grande convivium optimatibus suis mille, et unusquisque secundum suam bibebat ætatem. Præcepit ergo, jam temulentus, ut afferrentur vasa aurea et argentea quæ asportaverat Nabuchodonosor, pater ejus, de templo quod fuit in Jerusalem, ut biberent in eis rex et optimates ejus, uxoresque ejus, et concubinae. Tunc allata sunt vasa aurea et argentea quæ asportaverat de templo quod fuerat in Jerusalem; et biberunt in eis rex et optimates ejus, uxores et concubinae illius. Bibebant vinum, et laudabant deos suos aureos et argenteos, æreos, ferreos, ligneosque et lapideos.

5 In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulae regiae; et rex aspicebat articulos manus scribentis.

6 Tunc facies regis commutata est; et cogitationes ejus conturbabant eum, et compages renum ejus solvebantur, et genua ejus

super Nabuchodonosor; et ex hominibus abjectus est, et fenum, ut bos, comedit, et rore cæli corpus ejus infectum est, donec capilli ejus in similitudinem aquilarum crescerent, et unguis ejus quasi avium.

Igitur post finem dierum, ego, Nabuchodonosor, oculos meos ad cælum levavi; et sensus meus redditus est mihi, et Altissimo benedixi, et viventem in sempiternum laudavi et glorificavi, quia potestas ejus potestas sempiterna, et regnum ejus in generationem et generationem. Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati sunt; juxta voluntatem enim suam facit tam in virtutibus cæli quam in habitatoribus terræ; et non est qui resistat manui ejus, et dicat ei: Quare fecisti? In ipso tempore sensus meus reversus est ad me, et ad honorem regni mei decoremque perveni; et figura mea reversa est ad me, et optimates mei et magistratus mei requisierunt me, et in regno meo restitutus sum, et magnificentia amplior addita est mihi. Nunc igitur, ego, Nabuchodonosor, laudo et magnifico, et glorifico regem cæli, quia omnia opera ejus vera, et viæ ejus judicia, et gradientes in superbia potest humiliare.

ad se invicem collidebantur. Exclamavit itaque rex fortiter, ut introducerent magos, Chaldæos et aruspices; et proloquens rex ait sapientibus Babylonis: Quicumque legerit scripturam hanc, et interpretationem ejus manifestam mihi fecerit, purpura vestietur, et torquem auream habebit in collo, et tertius in regno meo erit. Tunc ingressi omnes sapientes regis non poterunt nec scripturam legere, nec interpretationem indicare regi. Unde rex Baltassar satis conturbatus est, et vultus illius immutatus est; sed et optimates ejus turbabantur. Regina autem pro re quæ acciderat regi, et optimatibus ejus, domum convivii ingressa est, et proloquens ait: Rex, in æternum vive! non te conturbent cogitationes tuæ, neque facies tua immutetur. Est vir in regno tuo qui spiritum deorum sanctorum habet in se, et in diebus patris tui scientia et sapientia inventæ sunt in eo; nam et rex Nabuchodo-

24) Tob. 4, 11; 12, 9; Eccl. 3, 33; 29, 15; 40, 24. — 29) Dan. 5, 21. — 31) Dan. 3, 100. — 32) Omnes... reputati sunt, Is. 40, 17. Dicit... fecisti, Job 9, 12; Sap. 12, 12; Is. 45, 9.

5. — 1) Baltassar, Dan. 7, 1; 8, 1. — 2) Vasa... de templo, Dan. 1, 2. — 7) Dan. 2, 6. — 8) Dan. 2, 27; 4, 4, 15. — 11) Est... in se, Dan. 4, 5, 6

nosor, pater tuus, principem magorum, incantatorum, Chaldæorum et aruspicum constituit eum: pater, inquam, tuus, o rex; quia spiritus amplior, et prudentia, intelligentiaque et interpretatio somniorum, et ostensio secretorum, ac solutio ligatorum, inventæ sunt in eo, hoc est in Daniele, cui rex posuit nomen Baltassar. Nunc itaque Daniel vocetur, et interpretationem narrabit.

13 Igitur introductus est Daniel coram rege; ad quem præfatus rex ait: Tu es Daniel de filiis captivitatis Judæ, quem adduxit pater meus rex de Judæa? Audi vi de te, quoniam spiritum deorum habebas, et scientia, intelligentiaque ac sapientia ampliores inventæ sunt in te. Et nunc introgressi sunt in conspectu meo sapientes magi, ut scripturam hanc legerent, et interpretationem ejus indicarent mihi, et nequiverunt sensum hujus sermonis edicere. Porro ego audivi de te, quod possis obscura interpretari, et ligata dissolvere; si ergo vales scripturam legere, et interpretationem ejus indicare mihi, purpura vestieris, et torquem auream circa collum tuum habebis, et tertius in regno meo princeps eris.

17 Ad quæ respondens Daniel, ait coram rege: Munera tua sint tibi, et dona domus tuæ alteri da; scripturam autem legam tibi, rex, et interpretationem ejus ostendam tibi. O rex, Deus altissimus regnum et magnificentiam, gloriam et honorem dedit 19 Nabuchodonosor, patri tuo. Et propter magnificentiam quam dederat ei, universi populi, tribus, et lingue, tremebant et metuebant eum: quos volebat interficiebat, et quos volebat percutiebat, et quos

31 Et Darius Medus successit in regnum, annos natus sexaginta duos.

6 Placuit Dario, et constituit super regnum satrapas centum viginti, ut essent in toto regno suo. Et super eos principes tres, ex quibus Daniel unus erat, ut satrapæ illis redderent rationem, et rex non sustineret molestiam. Igitur Daniel superabat omnes principes et satrapas, quia spiritus Dei amplior erat in illo. Porro rex cogitabat constituere eum super omne regnum;

volebat exaltabat, et quos volebat humiliabat. Quando autem elevatum est cor ejus, et spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, et gloria ejus ablata est, et a filiis hominum ejectus est; sed et cor ejus cum bestiis positum est, et cum onagris erat habitatio ejus; fenum quoque, ut bos, comedebat, et rore cæli corpus ejus infectum est, donec cognosceret quod potestatem haberet Altissimus in regno hominum, et quemcumque voluerit suscitabit super illud. Tu quoque, filius ejus, Baltassar, non humiliasti cor tuum, cum scires hæc omnia; sed adversum Dominatorem cæli elevatus es; et vasa domus ejus allata sunt coram te, et tu, et optimates tui, et uxores tuæ, et concubinae tuæ, vinum bibistis in eis. Deos quoque argenteos, et aureos, et æreos, ferreos, ligneosque, et lapideos, qui non vident, neque audiunt, neque sentiunt, laudasti; porro Deum, qui habet flatum tuum in manu sua, et omnes vias tuas, non glorificasti. Idcirco ab eo missus est articulus manus quæ scripsit hoc quod exaratum est. Hæc est autem scriptura quæ digesta est: Mane, Thecel, Phares. Et hæc est interpretatio sermonis. Mane: numeravit Deus regnum tuum, et complevit illud. Thecel: appensus es in statera, et inventus es minus habens. Phares: divisum est regnum tuum, et datum est Medis et Persis. Tunc, jubente rege, indutus est Daniel purpura, et circumdata est torques aurea collo ejus, et prædicatum est de eo quod haberet potestatem tertius in regno suo. Eadem nocte interfectus est Baltassar, rex Chaldæus.

unde principes et satrapæ quærebant occasionem ut invenirent Danieli ex latere regis; nullamque causam et suspicionem reperire potuerunt, eo quod fidelis esset, et omnis culpa et suspicio non inveniretur in eo. Dixerunt ergo viri illi: Non inveniemus Danieli huic aliquam occasionem, nisi forte in lege Dei sui. Tunc principes et satrapæ surripuerunt regi, et sic locuti sunt ei: Dari rex, in æternum vive! Consilium inierunt omnes principes

Rex... eum, Dan. 2, 48. — 17) Dan. 1, 17; 6, 3. — 18) Dan. 2, 37. — 20) Ez. 31, 10, 11; Dan. 4, 27, 28. — 21) Dan. 4, 22, 29. — 30) Jer.

50, 24; 51, 31. — 31) Dan. 9, 1. 6. — 3) Quia... in illo, Dan. 5, 12. — 10) Tri-

regni tui, magistratus, et satrapæ, senatores, et iudices, ut decretum imperatorium exeat, et edictum: Ut omnis qui petierit aliquam petitionem a quocumque deo et homine, usque ad triginta dies, nisi a te, rex, mittatur in lacum leonum.

8 Nunc itaque, rex, confirma sententiam, et scribe decretum, ut non immutetur quod statutum est a Medis et Persis, nec prævaricari cuiquam liceat. Porro rex Darius proposuit edictum, et statuit.

10 Quod cum Daniel comperisset, id est, constitutam legem, ingressus est domum suam; et fenestris apertis in coenaculo suo contra Jerusalem tribus temporibus in die flectebat genua sua, et adorabat, confitebaturque coram Deo suo, sicut et ante

11 facere consueverat. Viri ergo illi curiosius inquirentes, inveniunt Danielem orantem et obsecrantem Deum suum. Et accedentes locuti sunt regi super edicto: Rex, numquid non constituisti ut omnis homo qui rogaret quemquam de diis et hominibus, usque ad dies triginta, nisi te, rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos respondens rex, ait: Verus est sermo, juxta decretum Medorum atque Persarum, quod prævaricari non licet.

13 Tunc respondentes dixerunt coram rege: Daniel, de filiis captivitatis Juda, non curavit de lege tua et de edicto quod constituisti, sed tribus temporibus per diem orat obsecratione sua. Quod verbum cum audisset rex, satis contristatus est; et pro Daniele posuit cor ut liberaret eum, et usque ad occasum solis laborabat ut erueret illum. Viri autem illi, intelligentes regem, dixerunt ei: Scito, rex, quia lex Medorum atque Persarum est, ut omne decretum quod constituerit rex, non liceat

16 immutari. Tunc rex præcepit, et adduxerunt Danielem, et miserunt eum in lacum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te. Alatusque est lapis unus, et positus est

super os laci, quem obsignavit rex annulo suo, et annulo optimatum suorum, ne quid fieret contra Danielem.

Et abiit rex in domum suam, et dormivit incenatus; cibique non sunt allati coram eo, insuper et somnus recessit ab eo. Tunc rex primo diluculo consurgens, festinus ad lacum leonum perrexit; appropinquansque lacui, Danielem voce lacrymabili inclamavit, et affatus est eum: Daniel, serve Dei viventis, Deus tuus, cui tu servis semper, putasne valuit te liberare a leonibus? Et Daniel regi respondens, ait: Rex, in æternum vive! Deus meus misit angelum suum, et conclusit ora leonum, et non nocuerunt mihi, quia coram eo iustitia inventa est in me; sed et coram te, rex, delictum non feci. Tunc vehementer rex gavisus est super eo, et Danielem præcepit educi de lacu; deductusque est Daniel de lacu, et nulla læsio inventa est in eo, quia credidit Deo suo.

Jubente autem rege, adducti sunt viri illi, qui accusaverant Danielem, et in lacum leonum missi sunt, ipsi, et filii, et uxores eorum; et non pervenerunt usque ad pavimentum laci, donec arripent eos leones, et omnia ossa eorum comminuerunt.

Tunc Darius rex scripsit universis populis, tribubus et linguis, habitantibus in universa terra:

Pax vobis multiplicetur! A me constitutum est decretum ut in universo imperio et regno meo, tremiscant et paveant Deum Danielis; ipse est enim Deus vivens, et æternus in sæcula; et regnum ejus non dissipabitur, et potestas ejus usque in æternum. Ipse liberator, atque salvator, factus signa, et mirabilia in caelo et in terra, qui liberavit Danielem de lacu leonum.

Porro Daniel perseveravit usque ad regnum Darii, regnumque Cyri Persæ.

bus ... suo, Ps. 54, 18. — 13) Daniel ... Juda, Dan. 2, 25. — 17) Dan. 14, 10, 13. — 19) Dan. 14, 30. — 20) Dei viventis, Dan. 14, 4, 24. — 22) I Mach. 2, 60; Hebr. 11, 33. — 24) Dan.

14, 41. — 26) Dan. 3, 25, 26, 28-30; 14, 40, 42. — 27) Faciens ... in terra, Dan. 3, 29. — 28) Dan. 1, 21; 10, 1.

PARS ALTERA

[VII, 1 — XII, 13.]

VISIONES DANIELIS.

1. CAP. VII, 1-28: VISIO DE QUATUOR BESTIIS ET DE FILIO HOMINIS. — *Describuntur quatuor bestie [VII, 1-8], antiquus dierum et iudicium [9-12]. Quarta interfecta bestia, imperium Filio hominis traditur [13-18]. Daniel audit bestiis quatuor regna significari [19-24] et iudicio antiqui dierum victoriam sanctorum adumbrari [25-28].*

7 Anno primo Baltassar, regis Babylonis, Daniel somnium vidit; visio autem capitis ejus in cubili suo; et somnium scribens brevi sermone comprehendit, summationeque perstringens, ait:

2 Videbam in visione mea nocte: et ecce quatuor venti caeli pugnabant in mari magno, et quatuor bestie grandes ascendebant de mari diversæ inter se. Prima quasi leæna, et alas habebat aquilæ; aspicebam donec evulsæ sunt alæ ejus; et sublata est de terra, et super pedes quasi homo stetit, et cor hominis datum est ei.

5 Et ecce bestia alia similis urso in parte stetit; et tres ordines erant in ore ejus, et in dentibus ejus, et sic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas. Post hæc aspicebam, et ecce alia quasi pardus; et alas habebat quasi avis, quatuor super se; et quatuor capita erant in bestia, et potestas

7 data est ei. Post hæc aspicebam in visione noctis, et ecce bestia quarta terribilis, atque mirabilis, et fortis nimis; dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, et reliqua pedibus suis conculcans; dissimilis autem erat ceteris bestiis quas videram ante eam, et habebat

8 cornua decem. Considerabam cornua, et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum, et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie ejus; et ecce oculi, quasi oculi hominis, erant in cornu isto, et os loquens ingentia.

9 Aspicebam donec throni positi sunt, et antiquus dierum sedit. Vestimentum ejus candidum quasi nix, et capilli capitis ejus quasi lana munda; thronus ejus flammæ ignis, rotæ ejus ignis accensus. Fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie

10 ejus; millia millium ministrabant ei, et decies millies centena millia assistebant ei. Iudicium sedit, et libri aperti sunt.

Aspicebam propter vocem sermonum 11 grandium quos cornu illud loquebatur; et vidi quoniam interfecta esset bestia, et perisset corpus ejus, et traditum esset ad comburendum igni; aliarum quoque 12 bestiarum ablata esset potestas, et tempora vitæ constituta essent eis usque ad tempus et tempus.

Aspicebam ergo in visione noctis, et 13 ecce cum nubibus caeli quasi Filius hominis veniebat, et usque ad antiquum dierum pervenit. Et in conspectu ejus obtulerunt eum; et dedit ei potestatem, et honorem, 14 et regnum; et omnes populi, tribus, et linguæ ipsi servient: potestas ejus, potestas æterna, quæ non auferetur, et regnum ejus, quod non corrumpetur.

Horruit spiritus meus; ego Daniel ter- 15 ritus sum in his, et visiones capitis mei conturbaverunt me. Accessi ad unum de 16 assistentibus, et veritatem quærebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretationem sermonum, et docuit me. Hæc quatuor bestie magnæ quatuor sunt 17 regna quæ consurgent de terra. Suscipiant autem regnum sancti Dei altissimi, et obtinebunt regnum usque in sæculum, et sæculum sæculorum.

Post hoc volui diligenter discere de 19 bestia quarta, quæ erat dissimilis valde ab omnibus, et terribilis nimis: dentes et ungues ejus ferrei; comedebat, et comminuebat, et reliqua pedibus suis conculcabat; et de cornibus decem quæ habebat 20 in capite, et de alio, quod ortum fuerat, ante quod ceciderant tria cornua; et de

7. — 1) Baltassar, Dan. 5, 1; 8, 1. — 3) Quatuor bestie grandes, Apoc. 13, 1. — 4) Prima ... aquila, Jer. 4, 7, 13; 49, 10, 22; Ez. 17, 3; Dan. 2, 32; Hab. 1, 8. — 5) Dan. 2, 32; 39. — 6) Alas ... ei, Dan. 11, 4, 5. — 7) Ecce ... terribilis, Dan. 2, 33, 40. Cornua decem, Dan. 2, 41; Apoc. 12, 3; 13, 1; 17, 7, 12. — 9) Throni, Apoc.

20, 4. Antiquus dierum, Apoc. 1, 14-17. Rotæ ... accensus, Ez. 1, 16; 10, 2, 10. — 10) Libri aperti sunt, Apoc. 20, 12. — 11) Vidi ... bestia, Apoc. 19, 20. — 13) Ecce ... veniebat, Matth. 24, 30; 26, 64; Marc. 14, 62; Luc. 9, 26; Apoc. 1, 7; 14, 14. — 14) Apoc. 11, 15. — 20, 21) Dan. 8, 24.

cornu illo, quod habebat oculos, et os loquens grandia; et majus erat ceteris.

21 Aspiciebam, et ecce cornu illud faciebat bellum adversus sanctos, et praevalcibat eis, donec venit antiquus dierum, et iudicium dedit sanctis Excelsi; et tempus advenit, et regnum obtinuerunt sancti.

23 Et sic ait: Bestia quarta, regnum quartum erit in terra, quod majus erit omnibus regnis; et devorabit universam terram, et conculcabit, et comminuet eam.

24 Porro cornua decem ipsius regni, decem reges erunt; et alius consurget post eos, et ipse potentior erit prioribus, et tres reges humiliabit. Et sermones contra Excelsum loquetur, et sanctos Altissimi

conteret, et putabit quod possit mutare tempora, et leges; et tradentur in manu ejus usque ad tempus, et tempora, et dimidium temporis. Et iudicium sedebit, ut auferatur potentia, et conteratur, et dispareat usque in finem; regnum autem, et potestas, et magnitudo regni, quae est subter omne caelum, datur populo sancto- rum Altissimi: cujus regnum, regnum sempiternum est, et omnes reges servient ei, et obedient.

Hucusque finis verbi. Ego Daniel multum cogitationibus meis conturbabar, et facies mea mutata est in me; verbum autem in corde meo conservavi.

2. CAP. VIII, 1-27: VISIO DE ARIETE ET DE HIRCO. — Daniel in visione [VIII, 1, 2] videt arietem [3, 4] et hircum [5-8]. De quinto hirci cornu [9-14]. Interpretatio visionis Danieli datur [15-27].

8 Anno tertio regni Baltassar regis, visio apparuit mihi. Ego Daniel, post id quod videram in principio, vidi in visione mea, cum essem in Sisis castro, quod est in Ælam regione; vidi autem in visione esse me super portam Ulai.

3 Et levavi oculos meos, et vidi: et ecce aries unus stabat ante paludem, habens cornua excelsa, et unum excelsius altero atque succrescens. Postea vidi arietem cornibus ventilantem contra occidentem, et contra aquilonem, et contra meridiem, et omnes bestiae non poterant resistere ei, neque liberari de manu ejus; fecitque secundum voluntatem suam, et magnificatus est.

5 Et ego intelligebam: ecce autem hircus caprarum veniebat ab occidente super faciem totius terrae, et non tangebatur ram; porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos. Et venit usque ad arietem illum cornutum, quem videram stantem ante portam, et cūcurrat ad eum in impetu fortitudinis suae. Cumque appropinquasset prope arietem, efferatus est in eum, et percussit arietem, et comminuit duo cornua ejus, et non poterat aries resistere ei; cumque eum misisset in terram, conculcavit, et nemo quibat liberare arietem de manu ejus. Hircus autem caprarum magnus factus est nimis, cumque crevisset, fractum est cornu magnum, et orta sunt quatuor cornua subter illud per quatuor ventos caeli.

De uno autem ex eis egressum est cornu unum modicum, et factum est grande contra meridiem, et contra orientem, et contra fortitudinem. Et magnificatum est usque ad fortitudinem caeli; et deiecit de fortitudine, et de stellis, et conculcavit eas. Et usque ad principem fortitudinis magnificatum est, et ab eo tulit iuge sacrificium, et deiecit locum sanctificationis ejus. Robur autem datum est ei contra iuge sacrificium propter peccata, et prosterneretur veritas in terra: et faciet, et prosperabitur. Et audivi unum de sanctis loquentem; et dixit unus sanctus alteri nescio cui loquenti: Usquequo visio, et iuge sacrificium, et peccatum desolationis quae facta est, et sanctuarium, et fortitudo conculcabitur? Et dixit ei: Usque ad vesperam et mane, dies duo millia trecenti; et mundabitur sanctuarium.

Factum est autem cum viderem, ego Daniel, visionem, et quaererem intelligentiam, ecce stetit in conspectu meo quasi species viri. Et audivi vocem viri inter Ulai; et clamavit, et ait: Gabriel, fac intelligere istam visionem. Et venit, et stetit juxta ubi ego stabam; cumque venisset, pavens corrui in faciem meam; et ait ad me: Intellige, fili hominis, quoniam in tempore finis complebitur visio. Cumque loqueretur ad me, collapsus sum pronus in terram; et tetigit me, et statui me in gradu meo, dixitque mihi: Ego osten-

— 25) Usque ... temporis, Dan. 12, 7; Apoc. 12, 14.

8. — 1) Post ... in principio, Dan. 7, 1. — 4) Cornibus ... meridiem, Dan. 7, 5. — 5) Dan. 7, 6. — 9-12) Dan. 11, 21-25. — 9) Factum ... fortitudinem, I Mach. 1, 18; 3, 31, 37; 6, 1, 4.

— 11) Ab eo ... sacrificium, I Mach. 1, 47-49. Deiecit ... ejus, I Mach. 1, 41; 3, 45. — 13) Usquequo ... conculcabitur, Dan. 12, 6. — 16) Gabriel, Dan. 9, 21; Luc. 1, 19, 26. — 17) Fili hominis, Ez. 2, 1. In tempore finis, Dan. 11, 27, 35, 40; 12, 4. — 18) Tetigit me, Dan. 9, 21;

dam tibi quae futura sunt in novissimo maledictionem, quoniam habet tempus finem suum. Aries, quem vidisti habere cornua, rex Medorum est atque Persarum. Porro hircus caprarum, rex Graecorum est; et cornu grande, quod erat inter oculos ejus, ipse est rex primus. Quod autem fracto illo surrexerunt quatuor pro eo, quatuor reges de gente ejus consurgent, sed non in fortitudine ejus; et post regnum eorum, cum creverint iniquitates, consurget rex impudens facie, et intelligens propositiones. Et roborabitur fortitudo ejus, sed non in viribus suis; et supra quam credi

potest, universa vastabit, et prosperabitur, et faciet. Et interficiet robustos, et populum sanctorum secundum voluntatem suam, et dirigetur dolus in manu ejus; et cor suum magnificabit, et in copia rerum omnium occidet plurimos; et contra principem principum consurget, et sine manu conteretur. Et visio vespere 26 et mane quae dicta est, vera est; tu ergo visionem signa, quia post multos dies erit.

Et ego Daniel languui, et aegrotavi per dies; cumque surrexissem, faciebam opera regis, et stupebam ad visionem, et non erat qui interpretaretur.

3. CAP. IX, 1-27: VISIO DE SEPTUAGINTA HEBDOMADIBUS. — Introductio [IX, 1-3]. Daniel peccata populi sui confitetur [4-14] et a Deo petit veniam et liberationem [15-19]. Gabriel apparet ei [20, 21] et quot annis post decretum de civitate readificanda venturus sit Messias declarat [22-27].

9 In anno primo Darii, filii Assucri, de semine Medorum, qui imperavit super regnum Chaldaeorum, anno uno regni ejus, ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Jeremiam prophetam, ut complerentur desolationis Jerusalem septuaginta anni. Et posui faciem meam ad Dominum Deum meum, rogare et deprecari in jejuniis, sacco et cinere.

4 Et oravi Dominum Deum meum, et confessus sum, et dixi:

Obsecro, Domine, Deus magne et terribilis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus te, et custodientibus mandata tua. Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus, et recessimus, et declinavimus a mandatis tuis ac iudiciis. Non obedivimus servis tuis prophetis, qui locuti sunt in nomine tuo regibus nostris, principibus nostris, patribus nostris, omnique populo terrae. Tibi, Domine, justitia; nobis autem confusio faciei, sicut est hodie viro Juda, et habitatoribus Jerusalem, et omni Israel, his qui prope sunt, et his qui procul in universis terris ad quas ejecisti eos propter iniquitates eorum, in quibus peccaverunt in te. Domine, nobis confusio faciei, regibus nostris, principibus nostris, et patribus nostris, qui peccaverunt. Tibi autem, Domino Deo nostro, misericordia et propitiatio; quia

recessimus a te, et non audivimus vocem 10 Domini Dei nostri, ut ambulavimus in lege ejus, quam posuit nobis per servos suos prophetas. Et omnis Israel praeviticatus 11 sunt legem tuam, et declinaverunt ne audirent vocem tuam; et stillavit super nos maledictio et detestatio quae scripta est in libro Moysi, servi Dei, quia peccavimus ei. Et statuit sermones suos, quos 12 locutus est super nos et super principes nostros, qui judicaverunt nos, ut superinduceret in nos magnum malum, quale nunquam fuit sub omni caelo, secundum quod factum est in Jerusalem. Sicut scri- 13 ptum est in lege Moysi, omne malum hoc venit super nos; et non rogavimus faciem tuam, Domine Deus noster, ut revertemur ab iniquitatibus nostris, et cogitare- 14 mus veritatem tuam. Et vigilavit Dominus super malitiam, et adduxit eam super nos. Justus Dominus Deus noster in omnibus operibus suis, quae fecit; non enim audivimus vocem ejus. Et nunc, Domine 15 Deus noster, qui eduxisti populum tuum de terra Ægypti in manu forti, et fecisti tibi nomen secundum diem hanc, peccavimus, iniquitatem fecimus, Domine, in 16 omnem justitiam tuam: avertatur, obsecro, ira tua et furor tuus, a civitate tua Jerusalem, et monte sancto tuo; propter peccata enim nostra, et iniquitates patrum nostrorum, Jerusalem et populus tuus in

10, 10, 18. — 22) I Mach. 1, 7-10. — 23) Consurget ... facie, I Mach. 1, 11. — 24) Interficiet ... sanctorum, II Mach. 6, 18-21, 42. — 25) Dirigitur ... ejus, Dan. 11, 21, 23; I Mach. 1, 32. Cor suum magnificabit, Dan. 11, 36. Sine manu conteretur, I Mach. 6, 8; II Mach. 9, 5. — 26) Visionem signa, Dan. 12, 4. Post ... erit, Dan. 10, 14.

9. — Darii, Dan. 5, 31; 11, 1. — 2) II Par. 36, 21; I Esdr. 1, 1; Jer. 25, 11-13; 29, 10. — 4) Custodiens ... tua, Deut. 7, 9; III Reg. 8, 23; I Esdr. 1, 5. — 5) I Esdr. 9, 7; Bar. 1, 17; Dan. 3, 29. — 7) Bar. 1, 15; 2, 6. — 11) Maledictio ... Dei, Lev. 26, 14-45; Deut. 28, 15-68. — 12) Bar. 2, 2; Ez. 5, 9. — 13) Bar. 2, 8. — 14) Bar. 2, 9; Dan. 3, 27. — 15) Bar. 2, 11. — 16) Bar. 2, 13. — 17) Ps. 24, 11; 30, 17; Bar.

opprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum. Nunc ergo exaudi, Deus noster, orationem servi tui, et preces ejus; et ostende faciem tuam super sanctuarium tuum, quod desertum est propter temetipsum. Inclina, Deus meus, aurem tuam, et audi; aperi oculos tuos, et vide desolationem nostram, et civitatem super quam invocatum est nomen tuum; neque enim in justificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis. Exaudi, Domine; placare, Domine; attende, et fac; ne moreris propter temetipsum, Deus meus, quia nomen tuum invocatum est super civitatem et super populum tuum.

20 Cumque adhuc loquerer, et orarem, et confiterer peccata mea, et peccata populi mei Israel, et prosternerem preces meas in conspectu Dei mei, pro monte sancto Dei mei; adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel, quem videram, in visione a principio, cito volans, tetigit me in tempore sacrificii vespertini. Et docuit me, et locutus est mihi, dixitque:

Daniel, nunc egressus sum ut docerem te, et intelligeres. Ab exordio precum

4. CAP. X, 1 — XII, 13: VISIO DE MALIS QUÆ PATIETUR POPULUS DEI ANTEQUAM LIBERETUR. — *Introductio* [X, 1]. *Danieli lugenti et oranti* [2, 3] *apparuit angelus* [4-9], *cui obstitit princeps Persarum* [10-14]. *Angelus Daniele territum tranquillat* [X, 15 — XI, 1], *plura insinuat de Alexandri magni imperio* [2-4], *de bellis inter Syriam et Ægyptum* [5-20], *de adventu, impiis factis ruinaque Antiochi Epiphani* [21-45], *et liberationem populi Dei prædicit* [XII, 1-4]. *Tandem Daniel audit tempus quo ventura sint hæc omnia* [5-13].

10 Anno tertio Cyri, regis Persarum, verbum revelatum est Danieli, cognomento Baltassar, et verbum verum, et fortitudo magna; intellexitque sermonem: intelligentia enim est opus in visione.

2 In diebus illis, ego Daniel lugebam

3 trium hebdomadarum diebus; panem desiderabilem non comedi, et caro et vinum non introierunt in os meum; sed neque unguento unctus sum, donec complerentur trium hebdomadarum dies.

4 Die autem vigesima et quarta mensis primi, eram juxta fluvium magnum, qui est Tigris. Et levavi oculos meos, et vidi: et ecce vir unus vestitus lineis, et renes ejus accincti auro obrizo; et corpus ejus quasi chrysolitus, et facies ejus velut species fulguris, et oculi ejus ut lampas ardens; et brachia ejus, et quæ deorsum

tuarum egressus est sermo; ego autem veni ut indicarem tibi, quia vir desideriorum es: tu ergo animadvertes sermonem; et intellige visionem. Septuaginta hebdomades abbreviate sunt super populum tuum et super urbem sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, et finem accipiat peccatum, et deleatur iniquitas, et adducatur justitia sempiterna, et impleatur visio et prophetia, et ungatur Sanctus sanctorum. Scito ergo, et animadvertite: 25 Ab exitu sermonis ut iterum ædificetur Jerusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem et hebdomades sexaginta duæ erunt; et rursus ædificabitur platea, et muri in angustia temporum. Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus; et non erit ejus populus qui eum negaturus est. Et civitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo; et finis ejus vastitas, et post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada una; et in dimidio hebdomadis deficiet hostia et sacrificium, et erit in templo abominatio desolationis, et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio.

sunt usque ad pedes, quasi species aeris candentis; et vox sermonum ejus ut vox multitudinis. Vidi autem, ego Daniel, solus visionem; porro viri qui erant mecum non viderunt, sed terror nimius irruit super eos, et fugerunt in absconditum. Ego autem relictus solus, vidi visionem grandem hanc; et non remansit in me fortitudo, sed et species mea immutata est in me, et emarui, nec habui quidquam virium. Et audivi vocem sermonum ejus; et audiens jacebam consternatus super faciem meam, et vultus meus hærebatur terræ.

Et ecce manus tetigit me, et erexit me super genua mea et super articulos manuum mearum. Et dixit ad me: Daniel, vir desideriorum, intellige verba quæ ego loquor ad te, et sta in gradu tuo; nunc

2, 14. — 18) Bar. 2, 15, 16, 19. — 21) Gabriel, Dan. 8, 16. In tempore ... vespertini, Ex. 29, 39; Num. 28, 4. — 22) Nunc ... intelligeres, Dan. 10, 14. — 23) Vir desideriorum, Dan. 10, 11, 19. — 26) Occidetur Christus, Is. 53, 8. Civitatem ... venturo, Matth. 24, 2. Post ... desolatio, Matth.

24, 6, 14, 15. — 27) Erit ... desolationis, Dan. 11, 31; 12, 11; Matth. 24, 15.

10. — 1) Cyri, Dan. 1, 21; 6, 28. Daniell ... Baltassar, Dan. 1, 7. — 5) Dan. 12, 5-7. — 6) Apoc. 1, 13-15. — 13) Michael, Dan. 12, 11

enim sum missus ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum, steti tremens. Et ait ad me: Noli metuere, Daniel; quia ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligendum ut te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua; et ego veni propter sermones tuos. Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti et uno diebus; et ecce Michael, unus de principibus primis, venit in adjutorium meum; et ego remansi ibi juxta regem Persarum.

14 Veni autem ut docerem te quæ ventura sunt populo tuo in novissimis diebus, quoniam adhuc visio in dies.

15 Cumque loqueretur mihi hujuscemodi verbis, dejeci vultum meum ad terram, et tacui. Et ecce quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea; et aperiens os meum, locutus sum, et dixi ad eum qui stabat contra me: Domine mi, in visione tua dissolutæ sunt compages meæ, et nihil in me remansit virium; et quomodo poterit servus domini mei loqui cum domino meo? nihil enim in me remansit virium, sed et halitus meus intercluditur. Rursus ergo tetigit me quasi visio hominis, et confortavit me, et dixit: Noli timere, vir desideriorum; pax tibi: confortare, et esto robustus. Cumque loqueretur mecum, convallui, et dixi: Loquere, domine mi, quia confortasti me.

20 Et ait: Numquid scis quare venerim ad te? Et nunc revertar ut præliet adversum principem Persarum. Cum ego egrederer, apparuit princeps Græcorum veniens.

21 Verumtamen annuntiabo tibi quod expressum est in scriptura veritatis; et nemo est adjutor meus in omnibus his, nisi Michael, princeps vester. Ego autem ab anno primo Darii Medi, stabam ut confortaretur et roboraretur.

2 Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside; et quartus ditabitur opibus nimis super omnes; et cum invaluerit divitiis suis, concitabit omnes adversum regnum Græciæ. Surgat vero rex fortis et dominabitur potestate multa, et faciet quod placuerit ei. Et cum steterit, conteretur regnum ejus, et dividetur in quatuor ventos cæli, sed non in posteros ejus, neque secundum potentiam illius, qua dominatus est; lacerabitur enim regnum ejus etiam in externos, exceptis his.

5 Et confortabitur rex austri; et de principibus ejus prævalebit super eum, et dominabitur ditone: multa enim dominatio ejus.

Et post finem annorum fœderabuntur, filiaque regis austri veniet ad regem aquilonis facere amicitiam; et non obtinebit fortitudinem brachii, nec stabit semen ejus; et tradetur ipsa, et qui adduxerunt eam adolescentes ejus; et qui confortabant eam in temporibus.

Et stabit de germine radicum ejus plantatio; et veniet cum exercitu, et ingredietur provinciam regis aquilonis, et abutetur eis, et obtinebit. Insuper et deos eorum, et sculptilia, vasa quoque pretiosa argenti et auri, captiva ducet in Ægyptum; ipse prævalebit adversus regem aquilonis. Et intrabit in regnum rex austri, et revertetur ad terram suam.

Filii autem ejus provocabuntur et congregabunt multitudinem exercituum plurimum; et veniet properans, et inundans; et revertetur, et concitabitur, et congregietur cum robore ejus. Et provocatus rex austri egredietur, et pugnabit adversus regem aquilonis; et præparabit multitudinem nimiam, et dabitur multitudo in manu ejus. Et capiet multitudinem, et exaltabitur cor ejus; et dejecit multa millia, sed non prævalebit. Convertetur enim rex aquilonis, et præparabit multitudinem multo majorem quam prius; et in fine temporum annorumque, veniet properans cum exercitu magno et opibus nimis. Et in temporibus illis multi consurgent adversus regem austri; filii quoque prævaricatorum populi tui extollentur ut impleant visionem, et corruent. Et veniet rex aquilonis, et comportabit aggerem, et capiet urbes munitissimas; et brachia austri non sustinebunt, et consurgent electi ejus ad resistendum, et non erit fortitudo. Et faciet veniens super eum juxta placitum suum, et non erit qui stet contra faciem ejus; et stabit in terra inclyta, et consumetur in manu ejus. Et ponet faciem suam ut veniat ad tenendum universum regnum ejus, et recta faciet cum eo; et filiam feminarum dabit ei, ut evertat illud; et non stabit, nec illius erit. Et convertet faciem suam ad insulas, et capiet multas; et cessare faciet principem opprobrii sui, et opprobrium ejus convertetur in eum. Et convertet faciem suam ad imperium terræ suæ, et impinget, et corruet, et non invenietur.

Et stabit in loco ejus vilissimus et indignus decore regio; et in paucis diebus conteretur, non in furore, nec in prælio.

Et stabit in loco ejus despectus, et non 21

Judæ 9; Apoc. 12, 7. — 14) Quæ ... diebus, Dan. 2, 28. — 16) Tetigit ... mea, Is. 6, 7; Jer. 1, 9.

11. — 1) Darii, Dan. 9, 1. — 5) Dan. 7, 6; 8, 5, 21. — 4) Dan. 8, 8, 22; 1 Mach. 1, 6-10. — 11) Dan. 8, 7. — 21-45) Dan. 8, 9-12. —

tribuetur ei honor regius; et veniet clam, et obtinebit regnum in fraudulentia.

- 22 Et brachia pugnantis expugnabuntur a facie ejus, et conterentur; insuper et dux
23 fœderis. Et post amicitias, cum eo faciet dolum; et ascendet, et superabit in modico
24 populo. Et abundantes et uberes urbes ingredietur; et faciet quæ non fecerunt patres ejus, et patres patrum ejus: rapinas, et prædam, et divitias eorum dissipabit, et contra firmissimas cogitationes inibit; et hoc usque ad tempus.
- 25 Et concitabitur fortitudo ejus et cor ejus adversum regem austri in exercitu magno; et rex austri provocabitur ad bellum multis auxiliis et fortibus nimis; et non stabunt, quia inibunt adversum eum consilia. Et comedentes panem cum eo, conterent illum, exercitusque ejus opprimetur, et cadent interfecti plurimi. Duorum quoque regum cor erit ut malefaciant, et ad mensam unam mendacium loquentur; et non proficiet, quia adhuc finis in aliud tempus.
- 28 Et revertetur in terram suam cum opibus multis; et cor ejus adversum testamentum sanctum; et faciet, et revertetur in terram suam.
- 29 Statuto tempore revertetur, et veniet ad austrum; et non erit priori simile novissimum. Et veniet super eum trieres et Romani; et percutietur, et revertetur, et indignabitur contra testamentum sanctuarium, et faciet; reverteturque, et cogitabit adversum eos qui dereliquerunt testamentum sanctuarium. Et brachia ex eo stabunt, et polluent sanctuarium fortitudinis; et auferent juge sacrificium, et dabunt abominationem in desolationem. Et impii in testamentum simulabunt fraudulentem; populus autem sciens Deum suum, obtinebit, et faciet. Et docti in populo docebunt plurimos; et ruent in gladio, et in flamma, et in captivitate, et in rapina dierum.
- 34 Cumque corruerint, sublevabuntur auxilio parvulo, et applicabuntur eis plurimi fraudulentem. Et de eruditibus ruent, ut conflentur, et eligantur, et dealbentur usque ad tempus præfinitum, quia adhuc aliud tempus erit.
- 36 Et faciet juxta voluntatem suam rex; et elevabitur, et magnificabitur adversum omnem deum; et adversus Deum deorum loquetur magnifica; et dirigetur, donec compleatur iracundia: perpetrata quippe

21-28) I Mach. 1, 11-20. — 29) II Mach. 5, 1. — 31) I Mach. 1, 21-42. — 32-35) I Mach. 1, 43-67. — 36) Magnificabitur ... deum, I Mach. 1, 25, 43. — 44) II Mach. 5, 11-14. — 45) Veniet ... ejus, I Mach. 6, 1-17; II Mach. 9, 5-29.

est definitio. Et deum patrum suorum non reputabit, et erit in concupiscentiis feminarum, nec quemquam deorum curabit, quia adversus universa consurget. Deum autem Maozim in loco suo venerabitur; et deum, quem ignoraverunt patres ejus, colet auro, et argento, et lapide pretioso, rebusque pretiosis. Et faciet ut munit Maozim cum deo alieno quem cognovit, et multiplicabit gloriam, et dabit eis potestatem in multis, et terram dividet gratuito.

Et in tempore præfinito præliabitur adversus eum rex austri; et quasi tempestas veniet contra illum rex aquilonis, in curribus, et in equitibus, et in classe magna; et ingredietur terras, et conteret, et pertransiet. Et introibit in terram gloriosam, et multæ corruent. Hæ autem solæ salvabuntur de manu ejus: Edom, et Moab, et principium filiorum Ammon. Et mittet manum suam in terras, et terra Ægypti non effugiet. Et dominabitur thesaurorum auri et argenti, et in omnibus pretiosis Ægypti; per Libyam quoque et Æthiopiæ transibit. Et fama turbabit eum ab oriente et ab aquilone; et veniet in multitudine magna ut conterat et interficiat plurimos. Et figet tabernaculum suum Apadno inter maria, super montem inclytum et sanctum; et veniet usque ad summitatem ejus, et nemo auxiliabitur ei.

In tempore autem illo consurget Michael, princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui; et veniet tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes esse coeperunt usque ad tempus illud. Et in tempore illo salvabitur populus tuus omnis qui inventus fuerit scriptus in libro. Et multi de his qui dormiunt in terra pulvere evigilabunt, alii in vitam æternam, et alii in opprobrium ut videant semper. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti; et qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.

Tu autem, Daniel, claude sermones, et signa librum usque ad tempus statutum; plurimi pertransibunt, et multiplex erit scientia.

Et vidi, ego Daniel, et ecce quasi duo alii stabant: unus hinc super ripam fluminis, et alius inde ex altera ripa fluminis. Et dixi viro qui erat indutus lineis, qui sta-

12. — 1) Michael, Dan. 10, 13. Veniet ... illud, Jer. 30, 7; Matth. 24, 21; Apoc. 16, 18. Omnis ... in libro, Apoc. 20, 12. — 2) Matth. 25, 46; Joan. 5, 28, 29; Act. 24, 15; Apoc. 20, 12, 13. — 4) Signa librum, Apoc. 22, 10. Usque ... statutum, Dan. 8, 17. — 5, 6) Dan. 10, 4, 5. —

- bat super aquas fluminis: Usquequo finis horum mirabilium? Et audiivi virum qui indutus erat lineis, qui stabat super aquas fluminis, cum elevasset dexteram et sinistram suam in cælum, et jurasset per viventem in æternum, quia in tempus, et tempora, et dimidium temporis; et cum completa fuerit dispersio manus populi sancti, complebuntur universa hæc. Et ego audiivi, et non intellexi. Et dixi: Domine mi, quid erit post hæc? Et ait: Vade, Daniel, quia clausi sunt signatique sermones, usque ad præfinitum tempus. Eligentur, et dealbentur, et quasi ignis

probabuntur multi; et impie agent impii, neque intelligent omnes impii: porro docti intelligent. Et a tempore cum ablatum fuerit juge sacrificium, et posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti nonaginta. Beatus qui exspectat, et pervenit usque ad dies mille trecentos triginta quinque! Tu autem, vade ad præfinitum; et requiesces, et stabis in sorte tua in finem dierum.

Hucusque Daniele in hebræo volumine legimus. Quæ sequuntur usque ad finem libri, de Theodotionis editione translata sunt.

APPENDIX PRIOR

[XIII, 1-64.]

HISTORIA SUSANNÆ.

Duo senes in Susannam amore pravo flagrant [XIII, 1-14] et eam ad adulterium sollicitatam falso incriminant [15-27]. Susanna, in iudicium adducta et ad mortem damnata [28-41], implorat Deum qui Daniele ad eam salvandam suscitavit [42-49]. Daniel eorum iudicium provocat et duo senes morti addicuntur [50-62]. A die illa Daniel magnus factus est in conspectu populi [63, 64].

- 13 Et erat vir habitans in Babylone, et nomen ejus Joakim; et accepit uxorem nomine Susannam, filiam Helciæ, pulchram nimis, et timentem Deum: parentes enim illius, cum essent justi, eruderunt filiam suam secundum legem Moysi.
- 4 Erat autem Joakim dives valde, et erat ei pomarium vicinum domui suæ; et ad ipsum confluebant Judæi, eo quod esset honorabilior omnium.
- 5 Et constituti sunt de populo duo senes iudices in illo anno, de quibus locutus est Dominus: Quia egressa est iniquitas de Babylone a senioribus iudicibus, qui videbant regere populum. Isti frequentabant domum Joakim, et veniebant ad eos omnes qui habebant iudicia. Cum autem populus revertisset per meridiem, ingrediebatur Susanna, et deambulabat in pomario viri sui. Et videbant eam senes quotidie ingredientem et deambulantem; et exarserunt in concupiscentiam ejus; et everterunt sensum suum, et declinaverunt oculos suos ut non viderent cælum, neque recordarentur iudiciorum justorum.
- 10 Erant ergo ambo vulnerati amore ejus, nec indicaverunt sibi vicissim dolorem

suum; erubescabant enim indicare sibi concupiscentiam suam, volentes concumbere cum ea. Et observabant quotidie sollicitius videre eam. Dixitque alter ad alterum: Eamus domum, quia hora prandii est; et egressi, recesserunt a se. Cumque revertissent, venerunt in unum; et sciscitantes ab invicem causam, confessi sunt concupiscentiam suam; et tunc in communi statuerunt tempus quando eam possent invenire solam.

Factum est autem, cum observarent diem aptum, ingressa est aliquando sicut heri et nudius tertius, cum duabus solis puellis, voluitque lavari in pomario, æstus quippe erat; et non erat ibi quisquam, præter duos senes absconditos, et contemplantes eam. Dixit ergo puellis: Afferte mihi oleum, et smigmata, et ostia pomarii claudite, ut laver. Et fecerunt sicut præceperat; clauseruntque ostia pomarii, et egressæ sunt per posticum, ut afferrent quæ jusserat; nesciebantque senes intus esse absconditos.

Cum autem egressæ essent puellæ, sur-rexerunt duo senes, et accurrerunt ad eam, et dixerunt: Ecce ostia pomarii 20

7) Cum ... in æternum, Apoc. 10, 5, 6. In tempus ... temporis, Dan. 7, 25. — 11) Cum ... in

desolationem, Dan. 9, 27; 11, 31. 13. — 3) Deut. 4, 9; 6, 7. — 22) Mors mihi est,